

Västerås
släktforskar-
klubb

AROSIANA

SEDAN 1993 • PRIS 25 KR

Guldgrävare
i Alaska

Barnavårdsnämndens arkiv

Ett liv från bondesamhälle
till industrialisering
i Västerås

AROSIANA.SE

JENNY
NYSTRÖM

STYRELSE

Ordförande: Pia Hägg Karlstein
Blomstergatan 9
722 25 Västerås
070-513 88 73
ordforande@arosiana.se

Vice ordförande: Gunilla Bergström
Ringduvegatan 95
724 70 Västerås
070-679 27 87
v.ordforande@arosiana.se

Sekreterare: Eva Johansson
Knotavägen 2
723 52 Västerås
070-553 54 48
sekreterare@arosiana.se

Kassör: Lars Berglöf
Åmänningevägen 44
724 82 Västerås
070-865 43 87
kassor@arosiana.se

Ledamot: Gunnar Andersson
Regementsgatan 91D
723 45 Västerås
070-245 29 15
webmaster@arosiana.se

Ledamot: Monika Wilander
Sunnanvindsgatan 18
723 50 Västerås
070-648 51 56
wilander42@hotmail.com

Ledamot: Anders Hasselrot
Engsö slott 2
725 98 Västerås
073-028 30 99
anders.t.hasselrot@gmail.com

Ledamot: Ove Hult
Stora gatan 71 A
724 60 Västerås
070-391 25 47
ove.l.hult@gmail.com

Ledamot: Ingela Hagelin
Stora gatan 2 F
722 09 Västerås
073-024 10 57
redaktor@arosiana.se

Valberedning:

Kerstin Andersson
Uroxvägen 8
722 31 Västerås
021-246 58
e-k-k-a@telia.com

Karin Jyrell
Stolphusgatan 4
723 53 Västerås
073-680 55 08
karin.jyrell@gmail.com

Revisorer:

Hjördis Häll
Nygatan 12 lgh 1102
722 14 Västerås
070-478 87 84
hjordis.haell@gmail.com

Lennart Jonsson
Lerkärlsgatan 13
723 51 Västerås
070-541 65 24
lennart33@tele2.se

Västerås Släktforskar- klubb

Västerås Släktforsarklubb bildades 1963 och har till ändamål att förena dem som är intresserade av släktforskning och liknande forskning. Vi har 395 medlemmar, varav 47 är familjemedlemmar.

- Medlemsavgift 200 kr
- Familjemedlem 70 kr
- Juniormedlem (under 25 år) 70 kr

Bankgiro: 5481-4843
Org. nr: 878001-8324

Swish: 123 0881 987
ISSN 1402-300

E-post: arosiana-vsfc@arosiana.se

Klubben är ansluten till Sveriges Släktforskarförbund.
Nättidningen Rötter: www.rotter.se
Bergslagsrötter: <http://bergslagen.forening.genealogi.se>

AROSIANA

www.arosiana.se

Följ Arosiana
på Facebook!

Redaktör & layout:

Ingela Hagelin
073-024 10 57
redaktor@arosiana.se

Redaktion:

Karin Jyrell
073-680 55 08
karin.jyrell@gmail.com

Webbredaktör & redaktion:

Gunnar Andersson
070-245 29 15
webmaster@arosiana.se

Redaktion:

Monika Wilander
070-648 51 56
wilander42@hotmail.com

Redaktion:

Simeon Andersson
021-246 58
simeon.a@telia.com

Manusstopp

för nästa nummer är 1 mars 2023. Alla medlemmar är välkomna att skicka in texter/artiklar för eventuell publicering.

Tidningens upplaga: 358 samt ca 55 exemplar digitalt.

Författarna ansvarar för riktigheten i sina artiklar. Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera insända bidrag. Om du vill citera ur Arosiana så kom ihåg att ange källan. För publicering av hela artiklar kontakta redaktören.

Omslagsbild: Jenny Nyström

Vilken underbar höst vi har haft med fantastiska färger på träden. Jag älskar dessa underbara höstfärger.

I år kunde riksstämma och släktforskar dagarna genomföras fysiskt i Skövde efter pandemin.

Jag och vice ordförande Gunilla Bergström deltog båda för första gången vid riksstämman. Stämman valde Viktoria Jonasson till ny ordförande. Hon har varit med i förbundsstyrelsen sedan 2010. Vid middagen på lördagskvällen avtackades Erland Ringborg. Han har funnits med i förbundsledningen under åtta år.

Det fanns många intressanta föreläsare och utställare på plats i Skövde Arena.

Hösten här hemma började med Kulturnatten då vi fanns på plats på biblioteket. Det kom en del besökare där vi satt.

Föreläsningen av Lena Norberg från Lantmäteriet i Gävle om Historiska Kartor lockade många. Så många att vi tyvärr fick säga nej till flera då lokalen bara rymde 60 personer. Är det kanske en effekt av tv-programmet ”Det sitter i väggarna”?

När jag skriver detta har vi några medlemsaktiviteter kvar: studiebesök på Vårdmuseet, Arkivens dag och en föreläsning om skogssamer.

2023 firar föreningen 60 år och planeringen pågår för fullt. Vi ska försöka göra detta år till något extra för medlemmarna. Det blir en del att göra inför festligheterna. Vi i styrelsen kan inte dra hela lasset själva - vi behöver hjälp! Finns det några där ute som kan tänka sig hjälpa till? Hör av er till någon i styrelsen.

Vi har också en mycket uppskattad medlemstidning som behöver få in artiklar från er. Det behöver inte vara långa berättelser, bara något intressant ni hittat när ni har forskat. Kanske om något hus eller någon person, eller varför inte om något föremåls historia. Har du något intressant att dela med dig av så skriv ner det och sänd det till vår redaktör via e-post till redaktor@arosiana.se.

Jag vill tacka för detta år och önska er god jul och gott nytt år!

Pia Hägg Karlstein

Nya medlemmar

Christina Norberg
Götgatan 7, Västerås

Catharina Bagger
N:a Skjutbanegatan 19 C, Västerås

Leif Björkström
Sigrid Edströms Gata 74, Västerås

Kerstin Lund
Svarvargatan 11 H, Västerås

Anders Garpelin
Jakobsbergsplatsen 2A, Västerås

Björn Nyberg
Skånevägen 2, Västerås

Innehåll

Forum	3
Nya medlemmar	3
Barnavårdsnämndens arkiv	4
Bondelivets titlar	7
Pensionsfrågan	8
Boktips	10
Från bondesamhälle till industrialisering	12
Guldgrävare i Alaska	16
Alla vägar bär till - Västerås	17
Värnpliktskortet är digitaliserade.....	18
Läsövning	20
Forska i andra källor	22
Kallelse till årsmöte	23
Program	24

Barnavårdsnämndens arkiv kan ge mycket information

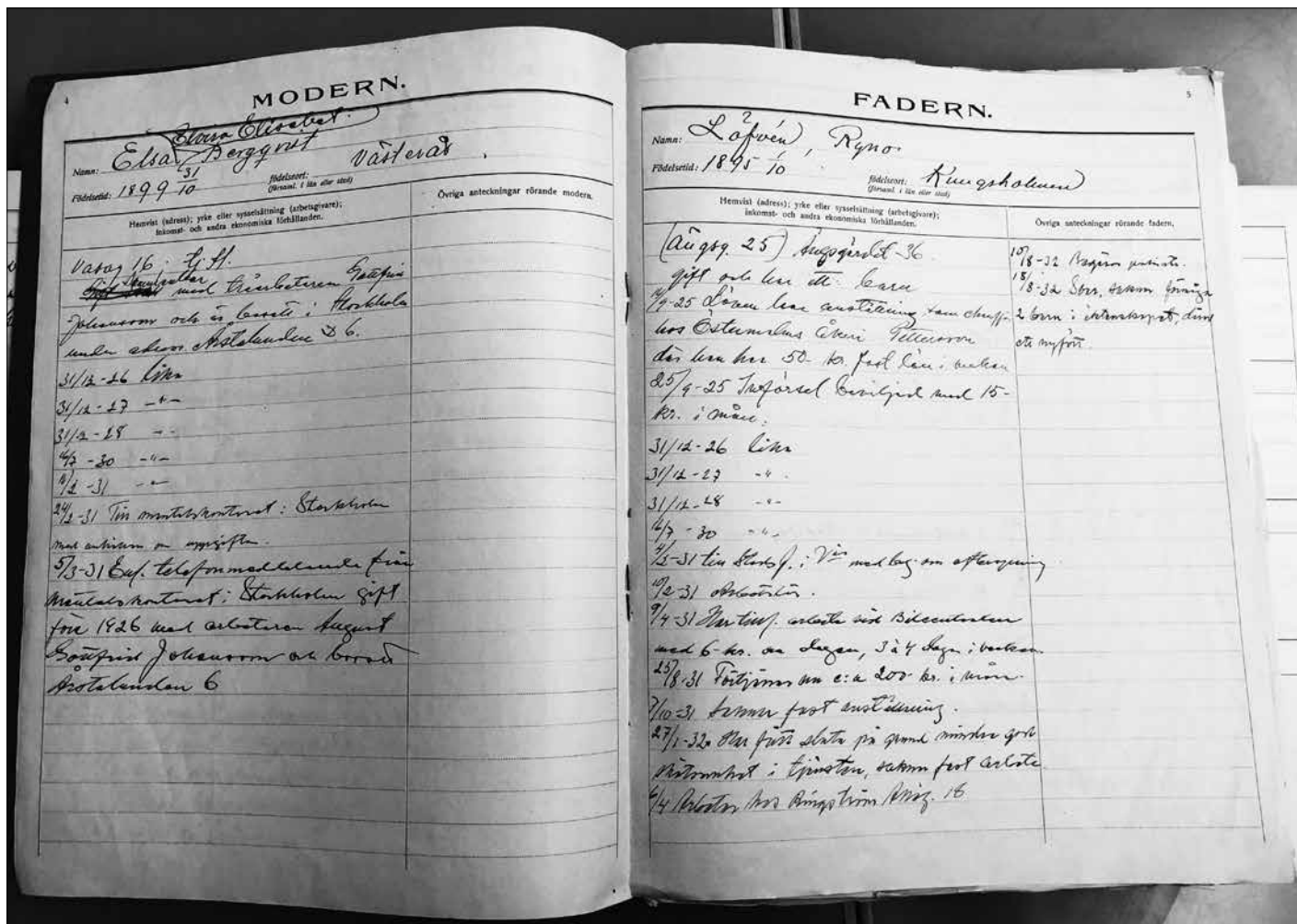
De flesta släktforskare har nog någon okänd far i släktrödet. Gäller det ett barn som fötts omkring 1918 eller senare kan faderns identitet finnas i kommunarkivets handlingar.

TEXT OCH FOTO: EVA JOHANSSON

År 1917 fick vi en ny lag som innebar att varje barn som föddes utanför äktenskapet skulle ha en barnavårdsman som skulle arbeta för barnets bästa, bland annat få fram vem som var far till barnet och se till att fadern betalade underhåll. Arbetet ingick i barnavårdsnämndens verksamhet. I många fall gjordes stora insatser för att kunna

fastställa identiteten på en okänd far, därför kan namn på okända fäder finnas i barnavårdsnämndens akter.

Om barnet blev bortadopterat gjordes en utredning som resulterade i andra handlingar än de vanliga barnavårdsakterna. Där kan det framgå mer om både de biologiska föräldrarna och

I barnavårdsaktens handlingar finns en hel del information om både modern och fadern.

adoptivföräldrarna.

För att få tillgång till barnavårdsnämndens handlingar krävs att det rör sig om en tid där inte sekretessen på 70 år gäller.

Dessutom behövs namn och helst födelsedatum för modern.

Barnavårdsnämndens handlingar utgår från modern.

– När det gäller faderskap har man en utökad rätt att få veta sitt eget ursprung, men faderskapsutredningar kan vara komplicerade, berättar Johan Andersson, en av åtta arkivarier på Västerås stadsarkiv.

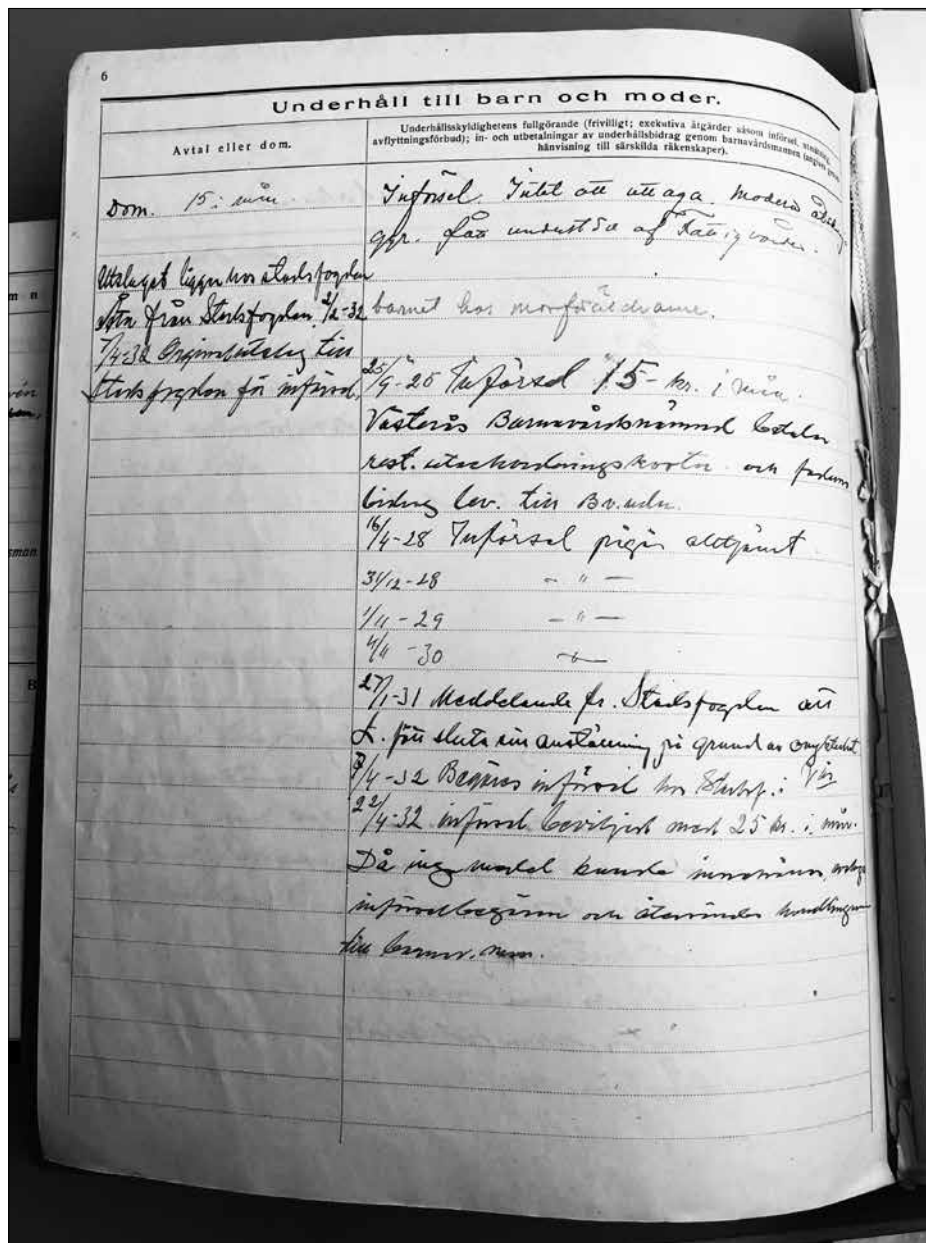
Märta från Västerås

Den 15 december 1916 födde Elsa Bergqvist från Västerås en dotter som fick namnet Märta Elisabet. Trots att Märta föddes 1916 finns det en akt om henne i arkivet, upprättad först 1918, på moderns begäran. Då var pastor A. Enblom barnavårdsman. Aktens anteckningar börjar 1925, då fattig-nämndstillsyningsmannen C. Scott blev barnavårdsman.

Elsa var bara 17 år och födde sitt barn i Stockholm. Fadern var den 21-åriga Runo Löfven. Faderskapet hade fastställts i domstol den 19 december 1917 och han betalade 15 kronor i underhåll per månad. Detta verkar han ha gjort en tid men upphört före september 1925, då beslut togs om införsel på hans lön.

Mindre än ett år efter att Märta föddes blev han far till en dotter, vars mor han senare gifte sig med. Försörjningsplikt för hustru och barn var orsak till den uteblivna betalningen, det framgår av handlingarna i akten. Vi får veta mycket om både Elsas, Märtas och Runos liv genom barnavårdsnämndens handlingar, både om arbetsliv, äktenskap, Märtas uppväxt med mera.

Märta växte upp hos sina mor-

På en sida i akten får vi veta att fadern dömts till underhåll och att införsel på hans lön senare skett när han inte betalat underhållet.

föräldrar sedan hennes mor flyttat till Stockholm. I journalen från barnavårdsnämnden står det att nämnden betalade resterande utackorderingskostnader och att pengarna som kom från fadern skulle gå till nämnden. Barnavårdsnämnden betalade alltså ett bidragsförskott.

Mycket information

I Västerås Domkyrkoförsamlings församlingsbok finns inga anteckningar som rör Märta mer än att hon bodde hos morföräldrarna och flyttade till Stockholm 1932. Informationen från akten i kommunens sociala arkiv ger en betydligt fylligare bild, inte bara faderns namn.

Vi får bland annat veta att Märta i tonåren flyttade till Stockholm och blev hembiträde hos poliskommissarie Berner. Modern Elsa Bergqvist gifte sig 1922 i Stockholm och hennes make erbjöd sig att adoptera Märta.

Eftersom sekretessen inom socialtjänsten är 70 år och Märtas akt är avslutad 1932 är det fritt fram för vem som helst att läsa den. >>>

BARNAVÅRDSBYRÅN

VÄSTERÅS

BARNAVÅRDSMÄNNEN:
Exp.-tid varje dag kl. 11-2,
onsdagar dessutom kl. 5-7 em.
tel. 2832. Föreståndarens bost-
telefon 2231.

Västerås den

7/10

1931

Herr

Arvid Lönn
Årsgården 36
Västerås

Undersökning för härand
påminna Eder om underhållslidning
för Elsa Bergkvists barn, då Ni
som har arbetat för Ni namn bidrag
i migra min. Skulle Ni fortfarande
ursäkliga Eder skyldighet med
jag omgående Eder för barnvårdsnämnd
då Ni kommer att erhålla arbets-
föreläggelse.

Jag emottar Eder bidrag p. ang.
som ovan
Carlsson
Barnvårdsnämnd.

I akten om Märta ingår bland annat ett brev från Barnavårdsbyrån till fadern där han påminns om sin skyldighet att betala underhåll för dottern.

Hade det handlat om ett ärende på till exempel 1950-talet hade vi fått vänta ett tag till.

– Gäller sekretess kan den prövas i det enskilda fallet, säger Johan Andersson. Man har alltid rätt att läsa om sig själv, men i en handling kan det även finnas sekretessbelagd information om andra, till exempel föräldrarna eller en fosterfamilj. Eller om

det fanns flera kandidater till faderskapet och alla nämns. Ofta kan det lösas genom att vi tar kopior där vi kan maska namn eller uppgifter. Annars får man göra en prövning av om det kan vara till men för någon om handlingen lämnas ut. Ett beslut om sekretess kan också överklagas. ■

Bondelivets titlar

Som nybliven släktforskare kan man känna sig osäker på vad de yrkestitlar vi hittar i kyrkböckerna egentligen betyder. Bondelivets titlar kan höra till dem. I tidningen Släkthistoria från februari 2015 har man kunnat läsa om alla dessa. Och här återges några av dem i omskriven form.

TEXT: MONIKA WILANDER

De besuttnas titlar toppas av **adelsmannen**. Hans gård benämndes sätesgård. Adeln var befriad från skatt och hade rösträtt. Adelsmannen ägde, förutom sätesgården, även jord och skog som andra brukade. **Frälsebonden** bodde med sin familj i en sådan gård och betalade till ägaren i form av dagsverken eller pengar.

Även kyrkan ägde jord och skog som en **kyrkbonde** drev. En fastställd avgift av gårdens intäkter gick till kyrkan som arrende.

Kronogårdar eller kronohemman ägdes av staten. **Kronobonden** betalade avrad, dvs en årlig avgift till staten, men hade besittningsrätt på gården. Kronobonden hade också rösträtt.

I främst norra Sverige förekommer titeln **birkarl**. Det var en storbonde som hade ensamrätt på handel och att beskatta samer inom sitt område.

Bonde som titel behöver väl ingen närmare beskrivning. Bonden ägde sin gård som han köpt eller ärvt. För att driva den behövde han anställa pigor och drängar. När bonden blev gammal och överlämnat gården till yngre generation kunde han och hans hustru få bo kvar som **födorådstagare** eller **undantagsfolk**. Bonden tog ibland även ansvar för gamla trojänare på gården och lät dem bo kvar på ålderns höst som **inhyses/inhysesjon**.

Hemmansägare är som titeln säger – han ägde en mindre gård som kallades hemman. Den drevs i

huvudsak av familjemedlemmarna utan anställda utifrån. Hemmansägaren betalade skatt och hade rösträtt.

Hemmansbrukare arrenderade gården han drev. Han hade viss besittningsrätt. En äldre benämning på arrendator är **Åbo**.

Torpare fanns av flera olika slag. En del torp löd under större gårdar. Torparen betalade för sin bostad genom dagsverken på ägandegården. Andra kunde äga sitt torp och en bit jord – men inte större än ¼ mantal. I slutet av 1800 minskade torpen drastiskt, men först 1943 förbjöds systemet med dagsverken som betalning. Begreppet torp betraktades senare som en mindre stuga på landsbygden som användes som sommarboende, eller fick förfalla.

Soldattorpen har sin egen historia. De byggdes för att husera en soldat från slutet av 1600 till 1901 då allmän värnplikt infördes. Det var en rote (ett fastställt antal närboende bönder) som finansierade soldattorpet. Man skulle förse soldaten med en ko, höns, några får, kanske en gris. En mindre betesmark hörde till. Häst fick soldaten låna vid behov. När soldaten avskedades eller dog blev hans familj hemlös. Om inte hustrun gifte om sig med den nya soldaten förstås.

Backstugusittare kallades en person som fick disponera ett enklare boende mot att han arbetade hos jordägaren.

Dagakarl eller **dräng** var anställda på en gård och arbetade mot mat och en mindre penning. De kunde bo i en drängkammare eller backstuga.

Lösa pigor/drängar kallades de som undgick arbetsplikten och arbetade utan fast anställning.

Statare var statens sätt att förse jordbruket med arbetskraft. Statare fanns företrädesvis i jordbrukslandskapen. Stataren var gift och hade familj. Deras bostad kunde vara alltifrån ett torp i närheten eller ett spisrum i en långa för flera statare på gården. Arbetet på gården var slitsamt och bostäderna dåliga. Hustrun kunde ha plikten att delta i mjölkningen eller få någon mindre ersättning. Anställningstiden var 1 år från slutet av oktober då potatisen var upptagen. Då flyttade man till en annan gård med hopp om bättre bostad och något lindrigare arbete. Statarsystemet avskaffades 1944 och kontantlön för jordbruksarbete infördes.

Beroende på i vilken del av landet du forskar kan du stöta på andra yrkestitlar. Här nämns bara de allra vanligaste i jordbruket. ■

Pensionsfrågan

– andra lösningar förr i tiden

Alltid i valtider diskuteras pensionsfrågor, om och hur man skall öka till de som litet har. Innan detta med pension var beslutat fick man lösa sin ålderdomsexistens med avtal och överenskommelser. Här ett undantagskontrakt från Hasslösa socken 1911 mellan mor och son.

TEXT: GUNNAR ANDERSSON

Undantagskontrakt

Till följd av skedd fastighetsaf-fär, då jag Kristina Pettersdotter till min son Karl Anton Andersson för-sålt mig tillhöriga 1/24 mantal Backen eller LarsJonsgården Hasslösa, så är emellan oss avtalat och bestämt om nedanstående undantagsförmåner.

1. Fri bostad i östra kammaren jäm-te fri gång till och från detsamma. Ävensom torrt, småhugget och tjen-ligt bränsle i tillräcklig mängd till-handahålles för mitt behov såväl för rummets uppvärmning som matens kokning.

2. Spannmål med en och en halv tunna råg och en halv tunna vete samt två tunnor potater årligen jemte en liter nysilad mjölk varannan dag.

Dessa ovanstående undantags-förmåner skola erläggas till mig vid behov under hela min åter-stående livstid och ansvaras av ovannämnda min son som på dessa vilkor erhållit köp å fastigheten.

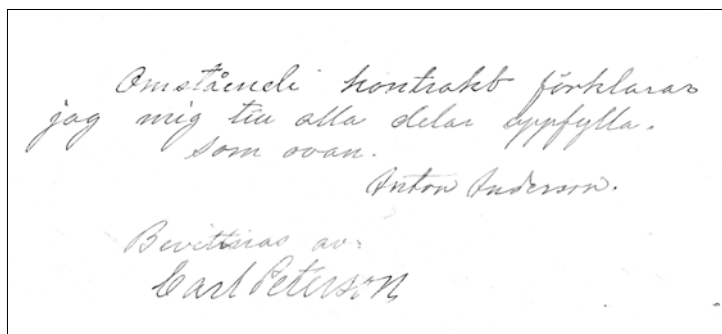
Backen Hasslösa den 16 januari 1911

Kristina Pettersdotter
fattat pennan

Omstående kontrakt förklaras jag mig till alla delar uppfylla. Som ovan.

Anton Andersson

Bevittnas av:
Carl Peterson
(Häradsdomare)

Omstående kontrakt förklaras jag mig till alla delar uppfylla. Som ovan.
Anton Andersson.
Bevittnas av:
Carl Peterson

Undantagskontrakt.

Till följd av skedd fastighetsaf-
fär, då jag Kristina Pettersdotter till
min son Karl Anton Andersson för-
sätt mig tillhöriga 24 mantal Baken
eller Ådrosjöns Hasslösa, så är emellan
oss avtalat och bestämt om nedanstä-
ende undantagsförmåner.

1° Fri bostad i östra kammaren jäm-
te fri gång till och från detsamma.

Stvensam torrt, småhugget och tjenn-
ligt bränsle i tillräcklig mängd till-
handahållas för mitt behov såväl för
rummets uppvärmning som matens
kokning.

2° Spannmål med en och en halv
tumma råg och en halv tumma vetli
samt två tunnor potatis årligen
jämte en liter rysilad mjölk
varannan dag.

Dessa ovanstående undantags-
förmåner skola erläggas till mig
vid behov under hela min åter-
stående livstid och anövaras av
ovanstående min son som går dessa
vitkor erhållit köp å fastigheten.

Baken Hasslösa den 26 januari 1911.

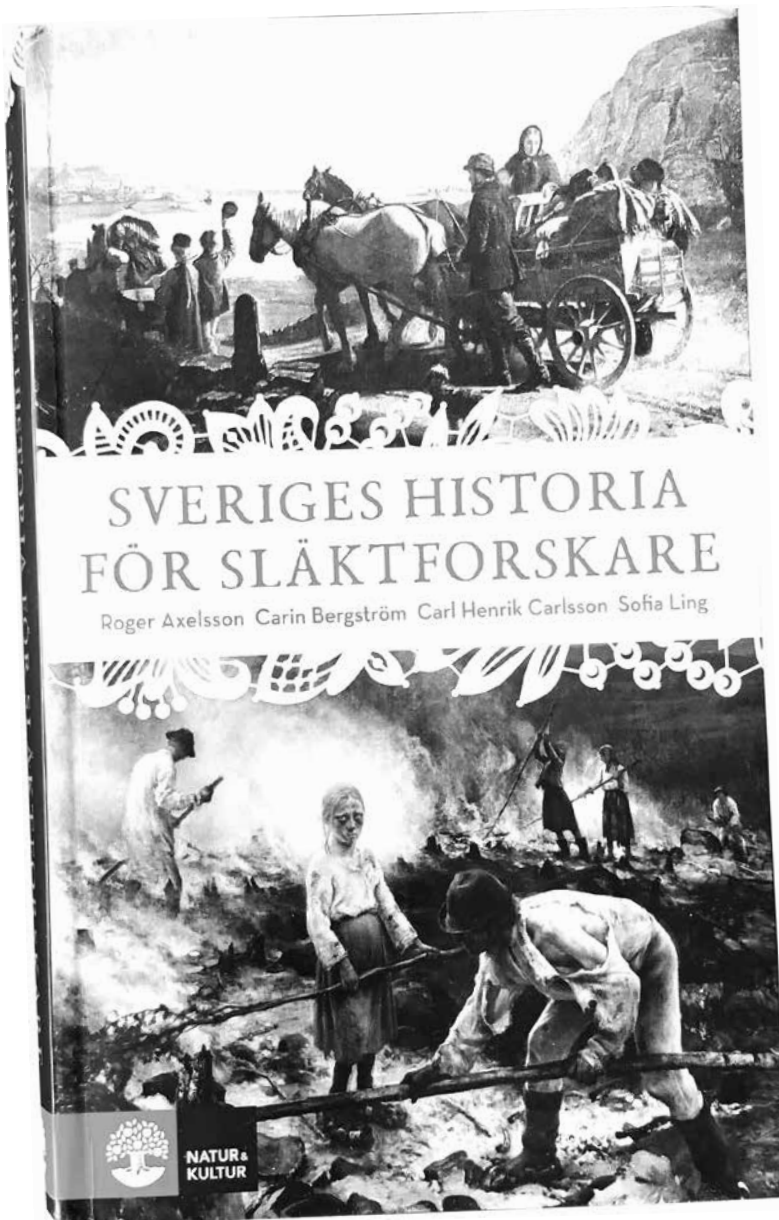
Kristina Pettersdotter

patent gennan

Boken förklarar historiens vardagsliv

Det här är en bok för oss som släktforskar. Få av oss kan undgå att bli intresserade av historia, av de historiska sammanhang som våra gamla släktingar levde i. Här får vi svar på våra frågor.

TEXT: EVA JOHANSSON

Fyra historiker, som också är släktforskare, har skrivit boken "Sveriges historia för släktforskare". Det märks att de tänker som släktforskare. Till skillnad mot de flesta andra fackböcker om historia är denna disponerad från 1900-talet och sträcker sig bakåt, precis som vi gör när vi släktforskar.

Alla utgår vi nog från 1900-talets släktingar, eller i alla fall sent 1800-tal, när vi börjar släktforska. Carl Henrik Carlsson skriver om tiden från 1920 till omkring 1850. Sedan tar Carin Bergström vid med nästa period fram till 1750. Sofia Ling berättar om första halvan av 1700-talet och 1600-talets stormaktstid. Roger Axelssons kapitel handlar om medeltiden. En och annan släktforskare kommer ju så långt bakåt i sin forskning, genom till exempel adliga släkter eller bergsmän.

Ger liv åt historien

Det som är bokens huvudtema är hur människorna levde. Det där som vi släktforskare undrar över.

Sveriges historia för släktforskare
Författare: Roger Axelsson, Carin Bergström, Carl Henrik Carlsson, Sofia Ling
Utgiven av: Natur & Kultur
ISBN: 9789127162907

Har vi ingen annan kunskap kan vi bara tolka det vi ser utifrån livet idag, och det duger inte. Vi behöver se våra släktingars liv i ljuset av sin samtid.

De fyra författarna är sinsemellan ganska olika i sin framtoning. Någon skriver mer faktpäckat, med mycket detaljinformation, en annan skriver lite mer levande och kommenterande. Det gynnar boken och gör den mer intressant.

Vad vi får veta beror förstås också på den tid det handlar om. I Sverige är folket mycket väldokumenterat men naturligtvis får vi veta mycket mer om den som levde i slutet av 1800-talet än den som levde i mitten av 1600-talet. Men alla fyra författarna lyckas mycket bra med att ge liv åt den tid de skriver om.

Förklarar vardagslivet

Exempel på sådant vi får veta är hur skolorna fungerade. Carl Henrik Carlsson skriver om att

alla barn inte alls gick i skolan efter 1842, trots att vi då fick en folkskolestadga. Det dröjde in på 1900-talet innan det fanns fasta skolor i alla kommuner. Men så gott som alla svenska skolbarn mellan 1868 och till 1950-talet läste "Läsebok för folkskolan", så den kan du vara säker på att både mormor, farfar och deras föräldrar läst i.

Carin Bergström förklarar begreppet inhyse, som nog de flesta av oss stött på i husförhörlängderna. Hon skriver om ståndssamhället och arbetsvillkoren, om kvinnors och mäns arbete, om hur man bodde och om fattigvården.

Sofia Ling berättar om det ojämlika och hierarkiska samhället under 1600- och 1700-talen, så att det blir begripligt för oss som har en helt annan utgångspunkt idag. Och om barnens utsatthet.

Roger Axelsson tar oss med in i det medeltida samhället och

förklarar det för den som kunnat spåra sin släkt så långt bakåt. Vi får veta vad de medeltida fastebreven och vad landskapshandlingar är.

Detta är bara slumpvisa exempel på det du får lära dig om äldre tider. Sammantaget är det en bok som är både underhållande och intressant men som framför allt ger mig mer kunskap om det historiska vardagslivet, om de där detaljerna som gör de gamla släktingarnas liv mer begripligt. ■

Nu får alla medlemmar rabatt på Släkthistoriskt Forum!

Är du med i en av Sveriges Släktforskarförbunds medlemsföreningar? Då får du 100 kronor rabatt på prenumerationer och prenumerationspaket där magasinet *Släkthistoriskt Forum* ingår.

Använd din förenings unika rabattkod när du förnyar eller nytecknar din prenumeration.

Förening:

Västerås släktforskarklubb

Rabattkod:

GPZ922

SÅ ANVÄNDER DU RABATTKODEN:

1. Gå till Rötters prenumerationssida rotter.se/prenumerationer och välj den prenumeration du vill ha
2. Vid betalningsinformation: fyll i rabattkoden och slutför ditt köp, nu med 100 kr rabatt
3. Rabattkoden gäller en gång per person och är giltig till den 31/12 2022

Sveriges Släktforskarförbund www.rotter.se | info@rotter.se

Rabatten gäller för:
Släkthistoriskt Forum 5 nr,
Premium Brons, Premium Silver
och Premium Guld
Läs mer om paketen:
rotter.se/prenumerationer

Ett liv från bondesamhälle till industrialisering i Västerås

Min farfar Börje Heldemar lämnade för många år sedan över ett detaljerat träd över familjens släktrötter. Mängder av namn och datum för födelse, giftermål och död. Jag har arbetat vidare på släkträdet, men det intressantaste är att ge liv och en historia till människorna som i ett släkträd reduceras till namn och några få årtal. Att sätta in dem i historien och ge dem sin berättelse. Här är storyn om min farfar Börjes farfar, Anders Alfred Karlsson, (född Köpsell), som levde mellan 1850 och 1933.

TEXT: FRIDA PERSDOTTER HELDEMAR

Min farfars farfar, Anders Alfred, föds i Köpsta Ryttartorp i Kungsåra församling den 21 september 1850. Föräldrar är grenadjär nr 2 Carl Köpsell, född 1802 i Badelunda, och Anna Britta Matsdotter, född 1803 i Irsta. Mamma Anna Britta får Alfred som sitt sista och åttonde barn när hon är 47 år gammal. Tre år tidigare har hon förlorat en 14 dagar gammal dotter i slag.

När Alfred föds bor omkring 3 700 personer i Västerås. Slottet och domkyrkan dominerar stadsbild och torget är en viktig handelsplats. Stadsområdet är oregelbundet och breder ut sig öster och nordost om Svartån. Staden är indelad i de norra, södra och västra kvarteren. 90 procent av Sveriges befolkning bor på landsbygden, liksom Alfreds familj.

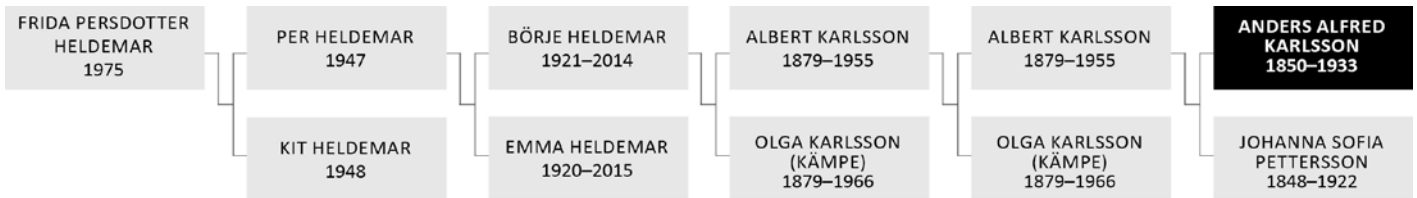
Anders Alfred Karlsson 1850-1933

Livet i torpet är knapert. Bland de få möbler man har finns kanske bord, några stolar, bäddsoffa, några skåp och en kista att förvara kläder i. Man sover på madrasser stoppade med halm eller tagel överdraget av grov väv, nära samman för att spara värme och utrymme. Man lägger sig tidigt för att spara på ljus, lysfotogenen kommer först i slutet av 1800-talet. Mat lagas över öppen eld och i mån av tillgång. Värst var det i slutet av vintern när förråden sinat och många svalt.

Det är trångt i det lilla ryttartorpet, i kyrkboken står hela familjen skriven: Föräldrarna och barnen Gustafva (-31), Anna Stina (-33), Maria Charlotta (-36), Eric Ephraim (-38), Hedvig (-41), Adolph (-44) och Anders Alfred (-50).

Ryttartorpet ägs av rusthållaren Jan Jansson på Råby. Var tredje år genomförs torpesyn av soldattorpen i Sverige och protokoll från 1885 års torpesyn vid Ryttartorpet finns bevarat. Där beskrivs att golvet ska bättras, spjället lagas, ugnen omvälvas och spisen lagas och rappas. Både dörren mot kammaren och mot förstugan behöver tätas, golvet i kammaren ska lagas och hela stugan ska brädfodras. Fönstren ska lagas och tätas. Om fähuset skrivs: "Är så av röta anstruket, att såväl ombudet för rusthållaren som förrättarningsmannen ansågo största behov av dess nybyggande, som verkställes i enlighet med Kongl Majst nådiga förordning av den 19 december 1835 och uppföres å gamla platsen." Samtliga åtgärder åläggs ägaren Jansson och beräknas kosta 205:50 riksmünt. Som ersättning för att rusthållarna försåg soldaterna med boende slapp de betala skatt till staten.

1857 börjar sjuåriga Alfred i skolan, troligen i Gottsta. Kungsåra skola byggs inte förrän 1907. Han går sex år fram till 1863. Första folkskolestadgan infördes 1842 och innebär att alla barn mellan 7 och 13 år ska gå i skolan. Skolan drivs lokalt av socknen, skoldistriktet är detsamma som kyrkoförsamlingen och kyrkoherden är ordförande i skolstyrelsen. 1856 införs så kallade mindre folkskolor för att sprida skolan i landsbygden. Den första läroplanen antas först 15 år efter att Alfred slutat skolan.

Alfreds skoldag börjar med psalmsång, morgonbön och läxförhör. Luthers lilla katekes ska kunna rabblas utantill. Ämnen på schemat är naturlära, geografi, historia, skrivning, räkning och läsning. Läroböckerna är få, till en början främst katekesen. Barnen skriver i våt sand och griffeltavla med krita. Skolan handlar inte bara om ämnena på schemat utan också om ordning och disciplin: att passa tider, att göra sina läxor, att vara tyst när andra talar. Sköter man sig inte är bestraffningsmetoderna flera: aga, som örffilar eller luggning, skamvrån eller kvarsittning.

16 år gammal flyttar Alfred år 1866 till Nedanköpsta på Köpsta ägor för att vara dräng hos f.d. nämndeman kyrkovärden Jan Jansson. Där börjar samma år även den två år äldre Johanna Pettersson jobba som piga. I kyrkböckerna återfinns Alfred och Johanna som dräng och piga runt Köpsta och Åby mellan åren 1867 och 1876. 1868 byter Alfred efternamnet Köpsell mot Carlsson (Carlson).

Tjänstgöring som dräng och piga på större gårdar var den yrkesutbildning som stod till buds för dem

Skola 1890-tal. Bild: www.nordiskamuseet.se

som inte lärde ett hantverk som lärling. Drängarna jobbade ofta i skogen eller på fältet, medan pigorna jobbade i ladugården eller hushållet. Deras anställning löpte ofta på helårskontrakt och förutom mat, husrum och klädesplagg fick de även en mindre kontantsumma. Kontrakten löpte från den 1 november till den 24 oktober med ömsesidig uppsägningsrätt den 24 augusti. Slankveckan eller friveckan var en fri vecka som medgavs för tjänstefolk som bytte tjänst. SCB:s statistik visar att när Alfred och Johanna arbetar som dräng och piga i slutet av 1870-talet är den genomsnittliga årslönen för en

Furby drängkammare, byggd mitt 1850. Här bodde Alfred 1870.

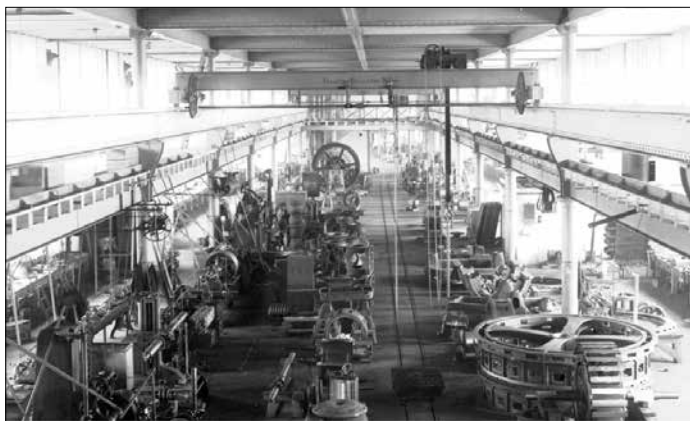
kvinnor som arbetar i husbondes kost 64 kronor medan en man har en årslön på 153 kronor. En piga tjänade alltså drygt 40 procent av en drängs lön.

1867-1869 är det svåra missväxtår med svält i Sverige. Stämmoprotokollen från Kungsåra berättar att följderna visserligen inte var allt för svåra för socknen, men man tog undsättningslån för ordnande av sysselsättning åt de arbetslösa.

I juni 1874 dör Alfreds 72-åriga pappa Carl Köpsell i Gråbo Köpsta ägor, av vattusot. Vattusot är en ålderdomlig beteckning på en sjuklig vätskeansamling i kroppen, såsom hudödem, eller ansamling i bukhålan, vanligen orsakad av hjärtsvikt, mer sällsynt njur- eller leversjukdom.

Under slankveckan 1870 flyttar 20-åriga Alfred till Badelunda församling där han bor i drängstugan på Furby under ett år och arbetar som dräng. Under samma period står pigan Johanna skriven på Råby, där hon den 26 juli 1871 föder en son, Johan Albert.

I oktober 1871 flyttar Alfred till Kihlsta ägor. >>>

ASEAs maskinverkstad kring mitten av 1890-talet.
Bild: ABB:s arkiv, Västmanlands läns museum.

Lysning står den 22 oktober mellan Alfred, statardräng, och Johanna, piga. Johanna och sonen Johan Albert flyttar in på Kihlsta ägor och giftermål hålls i november 1871, troligen i Kungsåra kyrka. Under noteringar får Johanna tillstånd från giftoman att gifta sig, då hon är omyndig. Det är hennes mor som är giftoman. ”1) Han skriven i församlingen. 2) Hennes med daglön Johan Petter Asplund vid Kihlsta omgifta moder Brita Catharina Murman gifvit sitt samtycke”. Vigda av kyrkoherde E. Engström.

1873 flyttar Alfred, Johanna och lille Johan Albert till Skepphusa i Kihlsta rote. Andra barnet, Hillevi Sofia föds 1874. I januari 1877 dör sonen Johan Albert ”5 år, 5 månader och 17 dagar” i scharlakansfeber. Två dagar senare föder Johanna deras tredje barn, Hilda Albertina.

Under 1870-talet bildas järnvägsbolaget SWB (Stockholm-Västerås-Bergslagens Järnvägar) för att förverkliga önskemålen om järnväg i Stockholm och Västmanland. Kungsårastämman är med i diskussionerna. 1876 kommer järnvägen till Västerås och Kung Oscar II inviger den nya järnvägslinjen inför hundratals människor. Avståndet till Stockholm krymper avsevärt, till enbart fyra timmars tågresa.

1878 flyttar Alfred och Johanna till Kungsbyn där Alfred står angiven som statdräng. Här föds min farfars pappa, Johan Albert, den 4 juli 1879. Fyra år senare är familjen tillbaka på Kihlsta gård och Alfred nämns för första gången som rättare, en äldre titel för en förman vid ett större jordbruk. Två barn till föds: Carl Emil (-82) och Erik Leonard (-84). I november 1886 flyttar Johannas mamma, änkan Brita Katarina Murman in, sedan hennes andre man Johan Pettersson Asplund har dött.

1887 på Kilsta gård, Alfred är statardräng och arbetar fortsatt som rättare. Alfred och Johannas sista två barn ser dagens ljus: Hilma Kristina (-87) och Knut Hjalmar (-90, dör knappt tre månader

gammal). Den 7 februari 1888 dör Johannas mor som bott med dem på gården. 1892 flyttar de till Köpsta, tillsammans med de fyra barnen Albert, Karl Emil, Erik Leonard och Hilma. I oktober 1894 flyttar Alfred och Johanna tillsammans med tre barn till Kärrbo och Springsta medan Albert flyttar hemifrån till Hubbo och Skämsta rote.

Under 1890-talet börjar Sverige på allvar elektrifieras. I städer med elektricitetsverk är nu elen en del av vardagen. Man har vant sig vid elektriskt ljus på arbetsplatsen, på gator och i offentliga lokaler. Intresset för att även dra in el i det egna hemmet är stort, för vissa delar av landsbygden dröjer det dock länge än innan man får tillgång till el.

24 oktober 1898 flyttar Alfred, 48 år, och Johanna, 50 år, till Haraker och Bålsta i Bålsta rote. Kyrkoboken avslöjar att de båda är godkända i innanläsning och kristendomskunskap. Börjes far Albert är nu 19 år. I Bålsta soldattorp nån kilometer bort bor familjen Kämpe med 19-åriga dottern Olga. Tre år senare gifter sig Albert och Olga i Harakers kyrka av prästen Åsmark.

Årtiondena före sekelskiftet 1900 präglades av snabb industrialisering och urbanisering. Många egendomslösa flyttar från landsbygden för att ta

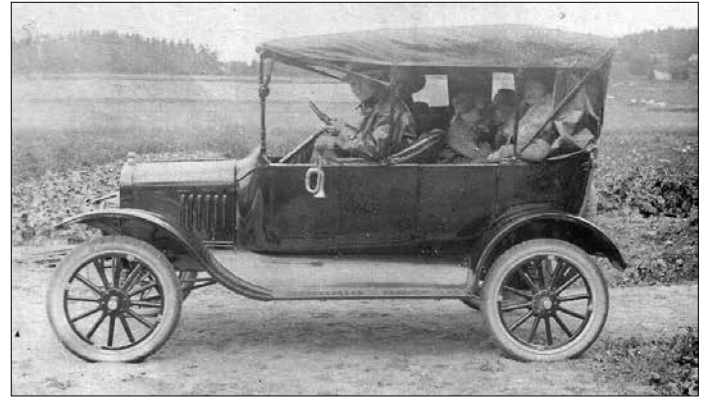
Johannas begravning på Östra kyrkogården 1922.

arbete i industrin. I Västerås har ASEA och Svenska Metallverken etablerat sig och folkmängden ökar kraftigt under de följande åren – år 1900 bor 12 000 personer här. 1914 finns 200 vattentoaletter i Västerås. 1914–1918 är det första världskriget, alla handlare drar in sina krediter och det blir ransoneering på socker, bröd och mjöl.

I maj 1904, när Alfred är 54 år gammal, lämnar familjen landsbygden och flyttar till Kyrkbacken och Västerås Norra kvarter. Sista barnet flyttar hemifrån 1903. Genom åren arbetar Alfred som materialvakt och som förrådsarbetare. Hustrun Johanna dör 12 februari 1922 av inflammatorisk epidemisk bronchit

Hilma och Johanna, tidigt 1920-tal.

Hilma med familj i Spånga.

och begravs på Östra kyrkogården. Med på foto från begravningen syns Alfred, hans son Albert och dennes hustru Olga.

1921 föds Alfreds barnbarn Josef Börje Rudolf, min farfar, som sjunde och näst sista barnet till Alfreds son Albert och Olga. De bor på Emausgatan i arbetarbostäderna i Kopparlunden, bredvid det så kallade arkivhuset som fortfarande finns kvar idag. Alfred finns med på foton från Emausgatan och från fester på "Hyttan", där hans son Erik Leonard bor. Västerås Hytta är i drift 1901–1924 och ligger där det nya Lögarängens badhus finns idag. Hyttan har

Alfred, Maria, Olga och Hilma i hyttan i mitten av 1920-talet..

Börje, längst till höger, på Emausgatan i slutet av 1920-talet.

omkring åttio anställda och det finns bostäder byggda för hyttarbetarna.

Änklingen Alfred flyttar som 79-åring 1929 till dottern Hilda Albertinas familj i Vårfrukyrka, Uppland. Han står skriven i Skälby Lilla Hällstigen, och arbetar som förrådsarbetare.

I Spånga bor Alfreds dotter Hilma, i området Solhem som kom till efter att järnvägen mellan Stockholm och Västerås invigdes 1876. I december 1930 flyttar även Alfred till Spånga och Solhem. Gissningsvis börjar han bli svag och söker hjälp hos sin dotter med familj. Vid sekelskiftet bor äldre hos sina barn, enligt lag och tradition. De som inte har några medel att försörja sig på får förlita sig på fattigvården reglerad enligt 1871 års fattigvårdsförordning, som var den strängaste förordningen som funnits i Sverige. 1913 fattar riksdagen beslut om att införa allmän pensionsförsäkring. Sverige var därmed först i världen att införa en försäkring som i stort sett omfattade hela befolkningen.

Alfred jobbar dock fram tills han dör 83 år gammal, den 14 september 1933 av marasmus seniles ("kraftnedsättning vid hög ålder på grund av allmän försvagning"). Bouppteckningen berättar att han vid dödstillfället har 29:38 i kontanter och samlade tillgångar på 3 876:71 kronor. Efter att begravning (408 kr) och en skuld till sonen Erik Leonard är betald är dödsboets behållning 3 404:31 kronor. I bohag lämnar han efter sig ett fickur i silver (5 kr), ett skrivställ i nysilver (7 kr) och fyra stycken stolar (4 kr). Hans gångkläder värderas till 25 kronor. Han jordfästs och begravs vid sin fru den 25 september på Östra kyrkogården i Västerås. Här finns gravstenen kvar även om gravrätten utgått för många år sedan (nr 1007 087–2). ■

Vet du något mer om Alfreds liv i Kungsåra eller Västerås? Hör gärna av dig till artikelförfattaren på e-post: frida@heldemar.se

Guldgrävare i Alaska

Många drömmer om en guldgrävare i Alaska bland sina anor. Jag hittade en, men inget arv.

TEXT: GUNILLA BERGSTRÖM

Min mormors mormors morbror Lars Nilsson var gruvfogde i Gusselhyttan Lindesberg. Ett av hans tio barn, Clara Gustava, gifte sig med Erik Wilhelm Tryck från Färnebo i Värmland. De fick tre barn, i Finshyttan Järnboås, Örebro län. År 1881 emigrerade familjen till

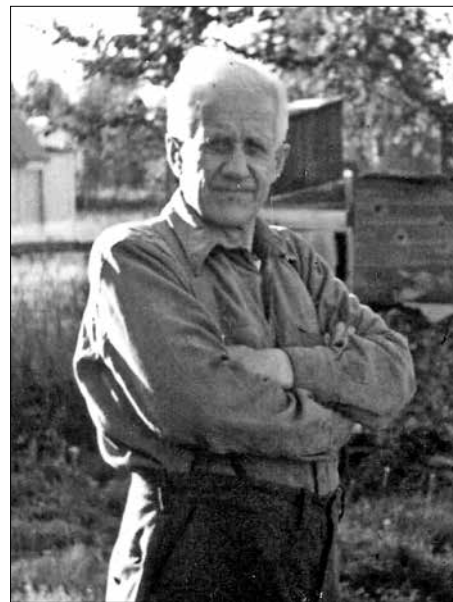
Erik Wilhelm

Amerika. En av deras söner, Oskar född 1879 i Finshyttan Järnboås Örebro län, grävde faktiskt efter guld i Alaska.

Jag har haft kontakt med en släkting i USA, ett barnbarnsbarn till Erik Wilhelm och Clara Gustava, och fått ta del av mer information. Släktingen är ett barnbarn till Oskar.

Kort tid efter att familjen anlände till Amerika dog ett av deras barn, en dotter. De bosatte sig i Michigan och Erik Wilhelm fortsatte att arbeta som gruvarbetare. De fick ytterligare fyra barn. Erik Wilhelm och Clara Gustava levde resten av sina liv i Michigan. Deras barn bodde sedan i delstaterna Washington, Virginia, Michigan och Alaska.

Sonen Oskar ville inte arbeta i kolgruvorna i Michigan. Han fick guldfeber och reste till Alaska

Oskar

1898, under Amerikas "Gold Rush". Han gjorde totalt tre resor från Michigan till Alaska. Den sista med sin nya fru. År 1915 föddes en son i Ruby, Alaska, far till min släkting. Familjen flyttade senare till Wasilla, Alaska. Min släkting är också född och uppvuxen i Alaska, i Anchorage.

En annan släkting har gjort en dokumentärfilm om äventyret som Oskar var med om under guldrushen. Det är en del i en programserie från National Geographic och avsnittet heter "Yokon Passage". ■

Under vårt 60-årsjubileumsår har vi bjudit in flera intressanta föreläsare

- I februari kommer Sven-Erik Alfredsson från IOGT/NTO att prata nykterhetsrörelsens historia, men också om vad vi hittar i deras arkivmaterial.
- På årsmötet i mars kommer Anna Karin Westerlund och pratar om farsoter och sjukdomar som härjat och hur de påverkat befolkningen.
- I maj får vi besök av Tomas Fürth som kommer att lära oss mer om hur vi släktforskar utanför Norden.
- Kalle Bäck kommer till oss i september och pratar om brott och straff i ett historiskt perspektiv.
- Avslutningsvis kommer Leif Mörkfors i oktober och han kommer att föra oss bakom kulisserna i de olika tv-produktioner han har varit och är med i.

Vi ser fram emot ett mycket intressant jubileumsår 2023. Mer information om datum, tider och platser hittar du i programmet på tidningens sista sida under året.

Alla vägar bär till – Västerås

Mina närmsta generationer bakåt i slakten kommer från flera olika landskap i Sverige: bland andra Värmland, Dalarna, Närke och Småland. Mina mor- och farföräldrar hamnade alla i Västerås.

TEXT: CHRISTINA WEIGEL

Slakten på min farfars sida härstammar på fädernet från Värmland och på modernet både från Värmland och Dalarna. Min farfar, Karl Gunnar Forsberg, föddes 1890 i Lesjöfors, Värmland. Till en början var han handelsbiträde. 1910 var han valsverksarbetare vid Lesjöfors bruk. Två år senare flyttade han till Västerås. Han gifte sig 1913 och fick två söner. Sedemera jobbade han i en karamellfabrik, och arbetade som målarmästare och ordningsvakt. Han var en kreativ person som målade tavlor och snickrade möbler bland annat. Han slutade sina dagar 1972 på Karlslunds ålderdomshem i Västerås.

Farmors släkt kommer på fädernet från Västmanland och Dalarna, och på modernet från Stockholm och Örebro län. Min farmor, Selma Bergman, föddes 1885 i Skoftesta, Köping. Hon kom som 15-åring till Västerås och arbetade som piga på flera ställen, bland annat på Johannesberg hos arrendator Hjalmar Oldenburg och hans hustru Ingeborg. Hon avled 1948 på Västerås lasarett i underlivscancer.

Slakten på morfars sida kommer på fädernet från Grangärde, Dalarna och på modernet från

Värmland. Min morfar, Verner Hjelmroth, föddes 1892 på Laggarrudden i Ludvika. Hans mor blev redan 1901 änka. Då hade hon fem minderåriga barn och väntade tvillingar. Efter faderns död fick familjen flytta till Räfsnäs fattiggård i Stora Dalkarlsbo, Dalarna. 1909 flyttade morfar till Västerås då han blivit antagen som volontär. Att börja som volontär var ett vanligt sätt att bli officerare. Volontärerna var frivilliga som utbildade sig till underofficerare och officerare både vid armén och vid flottan. Morfar blev dock inte officerare utan arbetade på regementet som kontorist. Han träffade en ung, vacker flicka på Markan där hon var servitris. De gifte sig 1917 och fick två döttrar. Morfar fick tuberkulos och dog ung, bara 32 år gammal.

På fädernet kommer mormors släkt från Köpingstrakten och Fellingsbro, Närke. På modernet från Hjälmseryd i Småland och Björskog, Kungsör i Västmanland.

Min mormor, Ester Fridvall, såg dagens ljus 1898 i Malma, Köping. Några år tillbringade hon i Hed där hon gick i skolan, innan familjen flyttade till Västerås 1915. Där tog hon anställning som servitris på Regementet. Strax efter jul 1938 avled hon i tuberkulos.

Farmor och farfars två söner gifte sig med mormor och morfars två döttrar. Med rötter i Värmland och Dalarna är det dessutom ofrånkomligt att det någonstans finns gemensamma anor.

Farfar och farmors släktskap finns i Dalarna, likaså farfars och morfars.

Farmor och morfar har väldigt många kopplingar till varandra, genom flera skogsfinnska familjer i Värmland.

Dessa gemensamma anor bakåt hade varken mina mor- och farföräldrar eller mina föräldrar någon aning om medan de levde. Det har visat sig att mina föräldrar har fler än 20 olika kopplingar till varandra.

Själv har jag levt hela mitt liv i Västerås, så när som på de tre år när jag utbildade mig vid Småskollärarseminariet i Strängnäs. Mina båda barn är också födda här, men är nu spridda för vinden. ■

*Västerås
Släktforskar-
klubb*

Värnplikskorten är digitaliserade

Min pappa gjorde sin värnplikt i början av kriget vid regementet i Falun. En av mina väninnors man och jag har under många år undrat om min pappa och hans pappa gjorde militärtjänsten samtidigt, då hans pappa gjorde sin i början av kriget också i Falun.

TEXT: PIA H. KARLSTEIN

Detta frågetecken har vi nu löst. När jag upptäckte att Arkiv Digital har värnplikskorten inskannade fick jag tanken att nu skulle jag lösa detta. (Originalkortet finns på Krigsarkivet.)

Jag letade reda på min pappas värnplikskort.

Ballfäst jämväl vid 1 Red.nr 1

Värnplikskort
(Stamkort)

Duging till krigstjänst 1 vapen, 2 vapen i visst befattning, 3 vapenför, grupp, 4 vika-vapenför

Tillhöre ro² sro nr³ 50 Inskrivningsnr 432 58 Kroppslängd 170
 Årsklass² klass³ B Namn Larsson 1938 Skult
 1 Kyrko- bok- förd i stad¹ Västernorrlands församling¹ H. M. M. M. Yrke eller sysselsättning¹ Ingeniör Födelse- och -ort 1918 juni 16 Väs
 Inskr. & sjuemannus i¹ Hemvist och ord. i kyrkobokf. orten¹ med regnr¹ postadress tillfällig¹

10 uttagen till befattning i befattning uttagen för utbildning i vid till tjänstgöring i såsom

Hafstjänst orolösningsservisen händrättningstjänst från värnpliktens fullgörande under fredstid

Infanteriet i befälstjänst Befälselev Underbefäl et. Jackman Truppförband (örlögsstation)⁴

3 Förut innehåvd fast anställning vid krigsmakten samt därunder genomgåna skolor och avlagda examina, utmärkelsetecken m. m. UTTRÄTT ur VPLALDERN 31 DEC. 1965

4 Utbildad till säson Föroordad till Användbar säson

5 Inskrivningsmyndigheternas anteckningar

År	Tjänstgöringens benämning	Tjänstgöringen		Dagar att tillgodoräkna	Reg. orlogstjänst osv.	Komp. skv. batt osv.	Vitsord för tjänstbarhet	Anledning till hemförloving; anteckning rörande avdrag för familjeunderstöd och hämtningskostnader m. m.	Komp. (osv.) och signatur
		börjande ²	slutande ²						
1940	I 13 Dalregementet	20/6	15/4	300	7/3	7/0	1 plus	Väst. l. 43 235	degr
1941	I 43 Dalregementet	16/4	16/4	169	1/43	6/14	1 plus	milit 77 65	degr
1942	I 43 Dalregementet	9/3	22/4	44	7/13	6	1 plus		degr
1943	I 43 Dalregementet	2/3	16/6	56	1	9/6	1 plus		degr
1945	I 43 Dalregementet	14/2	16/3	30	-	-			degr
1946	I 43 Dalregementet	15/3	15/3	46					degr
1947	I 43 Dalregementet	30/8	7/9	10	7/8	8/13	1 plus	skt skö	degr
1948	I 43 Dalregementet	10/9	10/10	30	9	9	1 plus	skt skö	degr
1949	I 43 Dalregementet	27/3	6/4	0	1	3/11	1 plus	skt skö	degr
1950	I 43 Dalregementet	2/14	2/5	20			1 plus	skt skö	degr

Sida i längden 19 32

Dublett kort över fört 312 42

K-Familjebidragsdetaljen den 1 1943 B.T.B.

¹ Införa med blyerts. — ² Det icke tillämpliga överstrykes. — ³ Icke in- och utrykningsdagar. — Koll. ⁴ Brott för den som tilldelats truppförband (örlögsstation).

Och där var det, med uppgifter om hans tjänstgöring under kriget och senare repmöten.

Det som var intressant för mig och min väninnas man är första raden på kortet. Där står det att 1940 påbörjade min pappa sin första tjänstgöring den 20 juni på I 13 Dalregementet, kompani 7/D och avslutade tjänstgöringen den 15 april 1941. Den 16 april 1941 påbörjade han sin krigstjänstgöring vid I 43, som var ett fördubblingsregemente till I 13 under andra världskriget.

Men vad stod det på min väninnas mans pappas kort?

332/2

Datum	Bev.- grupp	Person- grupp	Utläggning för utbildning	Tindelning	enligt
1940	1	K		7-13	
27/5 1941			Salare	7-3	OT NW 1877/11
18/5 1942			Replikant	7-13	OT NW 1976/11
/ 19			Luffvärnet No 23 feb 51		H67:18
/ 19					
/ 19					

STAMKORT 3765-72
200524-733

26-58-40 Larsson
Olof
Född i förs. den **26/3-30**

Befordran/konstituering			Behind från, anst. med tjänstgöringskyldighet: uppskov vid mob.		Överförd till io			
datum	grad	enligt			datum	io nr	datum	io nr
/ 19			1940 av 7D uppskov till 12/5 17:1 d		22/10 1941	401	12/5 1942	7/13
/ 19			1941 av 2. maj t. uppskov med tyg till		11/2 1942	402	14 19	401
/ 19			4 1942 till 12/5 17:1 d		21/8 1942	403	/ 19	
/ 19			12/5 17:1 d tyg och dyg till		1/10 1942		/ 19	
/ 19					/ 19		/ 19	
/ 19					/ 19		/ 19	

Tjänstgöring										
tjänstgöringens benämning	fr m	to m	ant dagar	reg (mån)	komp. skv. bet. osv	vitsord	läst	användbarhetskod	anteckningar	bestyrkes
1. tjänstgöring	20/6 1940	19/8 1940	6/9	7/13	7/D		2. bet.		Ämnet i ml av 23/9/40	
2. "	5/5 1942	12/6 1942	26	7/13	4/D		2. bet.		1940 fullgörande i tyg för icke tillordnad av ml av 1942/12	
3. "	1/6 1942	20/1 1942	22	7/13	7/D					

Jo, att han påbörjade sin tjänstgöring den 20 juni 1940 på I 13 kompani 7/D. Han tjänstgjorde bara till 19 augusti 1940 och hade uppskov till maj 1942.

Det stämde, det som vi trodde, våra pappor hade börjat sin militärtjänstgöring tillsammans.

På värnpliktskortet finns även noteringar om straff. En bror till min mans farfar har denna notering på sitt kort: "Olovligt undanhållande". För detta fick han 6 dagars vaktarrest.

Utdrag ur straffregister. (Införas av rullföringsbefälet eller med rätt bläck av övningsbefälet.)	Förbrytelsens beskaffenhet.	Begicks den	Strafflag f. krigsmakt		Allm. strafflagen		Ålagt eller dömt		Straffets beskaffenhet.	Påbörjades	Avslutades	Bestyrkes.
			Kap. §	Kap. §	Kap. §	Kap. §	av	den				
7.	Olovligt undanhållande								6 dag vaktarrest	1942		

En annan person verkar inte ha trivts i det militära. Han straffades för olovligt undanhållande två gånger, rymning, ovårdad i fullgörande av tjänsteplikt och en ytterligare rymning och då blev det krigsrätt med påföljden en månads fängelse. ■

Utdrag ur straffregister. (Införas av rullföringsbefälet eller med rätt bläck av övningsbefälet.)	Förbrytelsens beskaffenhet.	Begicks den	Strafflag f. krigsmakt		Allm. strafflagen		Ålagt eller dömt		Straffets beskaffenhet.	Påbörjades	Avslutades	Bestyrkes.
			Kap. §	Kap. §	Kap. §	Kap. §	av	den				
7.					25/11/4	4/5			2 år 8 m. straff-1942 arb.	1942	16/4	Påföljd 2 år efter slutat straff 2 m. 4 937/31
8.	Frånvaro från inbrevning											

Aggaröen som nu förtijden possideres af Frijherrinnan Högwälborne Fru Anna Berendes består

- 1:mo Till 1/3 dehl, Hwilcken efter Sahl: Hr Johan Guldenstiernas Kiöpebref af d 19 April A:o 1679, ofwanbemte Fru sig tilhandlat hafwer, tilljka med halfwa Långholmen, för 13000 daler Koppmt
- 2:do Noch till 1/3 dehl Törnudden benämbd, som elliest kallas Aplla Utjord, och efter H: Baron Herman Flemmings Kiöpebref af d 10 Febr: A:o 1682 Fru Frijherrinnan jembwäl sig tilkiöpt för 2500 daler Kopparmynt.
- 3:tio Norrtorp Cronohemman ¼ om 2 Öressland, som räntar efter Jordeboken 5 daler 1 öre Sölfmt, Hwilcket är inlagdt under Aggarö Säthesgård och af Landzhöfdingen Sahl: H: Gustav Crus inbytt, efter Kuglt: Breef af d 10 Majj Anno 1662.
- 4:to det öfrige uti denne Aggarön skall wara ännu behollit af Sahl: H: Jesper Nilsson – Cruses Testamente, som han d 18 Martij 1651 uprättat och d 2 April A:o 1653 med Kongl- Hoffrättens domb blefwit gillad och Confirmerat. Hafwandes elliest denna Öen sådanne Lägenheeter och för måhner som af fölliande Beskrifning står at inhemptas och wid Mäthningen angifne och uti Considration tagne äro.

Aggaröe

A. Säthesgård med dertill hörande Huus och Ladugårdh.

Östergierdet

1. Åker bestående af mehr sampt mindre diup, deels sand, moo, och leerblandat swartmylle achtig Jordmån, wäl häfdader, kan skattas till 6 Korn efter utsädet bördig
2. Mehra och mindre grund sand, moo och lijtet leerblandat swartmyllachtig Jordmån till 4½ Korns ähring
3. Mehrendeels Sand, med någon Moo och swartmyllig till 3 Korn Wreten
4. Af Swartmyllejord rössig till 4 Korns ähring Westergierdet
5. Sand och något Leerblandat, meer och mindre diup, på få stellen rösig och wählbrukad, swartmylachtig Jordmån á 6 Korn
6. Leermylla med Klappur dels lijtet Moo och sandblandat á 5 Korn
7. Mooblandad som och en dehl Kierrachtig och swag leerjordh till 3½ Korns ähring Hamnswreten
8. Af Leerblandat Sandjord till 4½ Korns ähring Wreten
9. wed TräboKiärret af sandblandat Mylljord á 3 Kron

Summa Åker inalles Tld.

Deraf blifwer Helften åhrligit Utsäde Tunnl.

Slogen

- a Omkring Åkeren uti desse Gierden och Wretar af deruti belägne Lindar, Reenar, Backar och dijen, som och dee twenne Trachter wed Sätheries byggningen och Ladugården, kan skattas åhrl: at gifwa

Trägården

10. Hwilcken tilförende gifwit en anseenlig Inkompst af Fruchten deruti funnitz (s)är nu sedan den hårda winteren, mäst alle gode Trän deruti förskiämbde :/ mycket ofruktbar och står nu förtorckader med Äpple, Päron och Körsbärsträen, sampt någre Lindar, Häggar och Runnar; Ey heller med någon Jordfrucht utan allenast lijtet Kohl och Erter sampt till ½ Ta Säd besådder: Slåes och bergas deruti nu emellan Träna, hårdwals höö till 1 ¾ lass af Tunlandet

StorEngen

11. deruti finnes Storengsslättan, med mehra, hårdwal á 2½ lass af Tunlt
 12. det öfrige af små Starr sampt en deel fältingsachtig á 2 lass
 b den öfrige Trachten af denna Engen består af god och något stenog Betesmarck med Apal, Eek, Hassel, Biörck sampt flere slags Löfträen, jempte något Een, men ingen Tall och gran bewexter

Träbo Kierr

13. Något skogwuxen Slåtta, mestedeels i Swaerne små Starr och emot högderne lijtet Hårdwall i Kanten, á 2 lass af Tunlt.
 14. Noch dersammastådes i Laggen af wijdekierret som är mechta sanckt kan bergas ibland Buskorna grof Starr till
 c det öfrige i Kiärret är stenog Marck, med biörck, gran, Een och Runn etc: HamnsEngen

15. Af små Starr temblig bördig till 2½ Lass af Tunlt
 16. Hårdwall derest och åker till Norrtorp warit belägen á 1½ lass
 17. Magrare Hårdwal á 1 Lass Tunlandet

Summa Höö in alles

Tunland	Capl ^d .	Hårdw: Som Lass	Starr Som Lass
	6	11½	
	6	18	
	2	5	
		18¼	
	4	30	
	3	5¾	
	4	19	
	1	12	
		8½	
	30		
	15		
			13
	7	28	13 ^{25/32}
	8	24	21 ^{14/16}
	11	12	22¾
	11	4	3 19¼
			2
	6	28	17 ^{6/32}
	3	16	5¼
	9		9
			65 ^{29/32}
			61 ^{6/32}

Forska i andra källor än kyrkböcker

Västra Mälardalens släktforskare hade bjudit in släktforskaren Fredrik Mejster till en föreläsning i Köping den 12 oktober. Fredrik har varit med och ansvarat för släktforskningen bakom TV-programmen "Allt för Sverige" och "Genjägarna".

TEXT: PIA H. KARLSTEIN

Tre av oss i klubbens styrelse fick möjlighet att vara med på Fredrik Mejsters föreläsning.

I regionarkiv och stadsarkiv finns det mycket att finna, berättade Fredrik Mejster. Här i Västerås kan man på regionarkivet finna förlossningsjournaler. Barnmorskedagböcker finns på stadsarkivet. Kom ihåg att förlossningsjournalen är moderns.

När det gäller skolgången söker man uppgifter i stadsarkiven, såsom betyg, klasslistor, skolfoton och skolans dagböcker. Har en person varit egen företagare kan man söka efter uppgifter om företaget, konkurser m m. Boende och ägande, då kollar man bygg- och rivningslov, fastighetslängder, byggnadsnämndens protokoll och bygglov.

För att få mer information och ge mera liv åt en person kan man finna information i t ex tidningar där man kan ha skrivit till minne av personen. Han eller hon var kanske aktiv i någon förening, t. ex. nykterhets- eller frikyrkorörelse.

När det gäller äktenskap, domstolsprotokollens bilagor om äktenskapsskillnad, så finns de på stadsarkiven. Kolla alltid om det finns bilagor. Bouppteckningar finns hos Arkiv Digital och Riksarkivet. Detta är en del av det Fredrik Mejster tipsade om. ■

Offentliga arkiv

Staten – Riksarkivet inkl. landsarkiven
Kommuner – kommunarkiv och stadsarkiv
Regioner/Landsting – regionarkiv

Enskilda/privata arkiv

Kan avse personer och släkter, gårdar, föreningar, företag, stiftelser m.m.

Särskilda arkivinstitutioner

Folkrörelsearkiv och näringslivsarkiv

Andra ingångar

Kriminalitet: Domstolsprotokoll, fångrullor, in- och utskrivningsböcker, polisunderrättelser, lösdriveriprotokoll, riksarkivets frigivna straffarbetsfångar.

Nykterhetsakter och socialakter finns i kommunarkiven.

Sockenstämmoprotokoll berättar om hur det var i bygden och finns i kyrkoarkiven.

Fredrik Mejster är aktuell i nya serien "Genjägarna" på SVT, där människor får svar om sitt ursprung och hjälp att hitta saknade familjemedlemmar med hjälp av DNA-test och släktforskning.

Tillsammans med Jeanette Sahlholm driver Fredrik Mejster också www.dnadetektiverna.com där de erbjuder sin hjälp och kunskap att lösa släktmysterier med hjälp av DNA.

Foto: Åke Dahlqvist

VÄSTERÅS SLÄKTFORSKARKLUBB

KALLELSE TILL ÅRSMÖTE

2023-03-13 kl. 18

Blåsbogården, Blåsbogatan 3, Västerås

Förslag till dagordning

1. Årsmötets öppnande
2. Frågan om stadgeenlig utlysning av mötet (minst en vecka före mötet)
3. Val av mötesfunktionärer
 - A. Ordförande
 - B. Sekreterare
 - C. Två justerare, tillika rösträknare
4. Fastställande av dagordningen
5. Godkännande av röstlängden (närvarolistan)
6. Styrelsens verksamhetsberättelse
7. Resultat och balansräkning
8. Revisorernas berättelse

Förslag att årets resultat, jämte ingående kapitalbehållning, balanseras i ny räkning
9. Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen
10. Förslag till budget för år 2023
11. Verksamhetsplan för 2023
12. Styrelsens arvode 2024
13. Val av ordförande för två år
14. Val av fyra ledamöter till styrelsen
 - A. Omval: två för två år
 - B. Nyval: en för två år
 - C. Fyllnadsval: en för ett år
15. Val av två revisorer för ett år
16. Val av valberedningskommitté två personer (varav en sammankallande) för ett år
17. Motioner och förslag till årsmötet
18. Medlemsavgift för 2024
19. Övriga frågor
20. Årsmötet avslutas

Övriga handlingar kommer att sändas ut till medlemmarna vi e-post.

Avsändare: Västerås Släktforsarklubb • c/o Pia Hägg Karlstein • Blomstergatan 9 • 722 25 Västerås

Program Västerås Släktforsarklubb

Lördagen 21/1 kl. 10-14

Lokal meddelas senare. Skicka ett mail till program@arosiana.se för mer information.

Släktforskningens dag

Inspirerande introduktion för alla som vill komma igång med sin släktforskning. Västerås släktforsarklubb berättar om grunder och hjälpmedel som finns att tillgå.

Onsdagen 8/2 kl. 18-21

Lovisagården, Slottsgatan 6
Anmäl senast den 1/2 via e-post till program@arosiana.se

Nykterhetsrörelsen - en historisk återblick

Sven-Erik Alfredsson, IOGT/NTO berättar.
Närmare detaljer skickas ut till de som anmält sig. Kaffe/te och smörgås (å 60:-) beställs i förväg vid anmälan.

Måndagen 13/3 kl. 18-21

Blåsbogården, Blåsbogatan 3
Meddela till program@arosiana.se senast den 6/3 om du vill ha kaffe/te och smörgås (å 60:-).

Jubileumsdagen / Årsmöte

Anna-Karin Westerlund håller föreläsningen "Medicinhistoria farsoter och sjukdomar". Anna-Karin Westerlund har arbetat på Landsarkivet i Uppsala i 35 år som arkivarie och 1:e arkivarie.

Måndagen 3/4 kl. 18-21

Lovisagården, Slottsgatan 6 och via Zoom-möte. Anmäl senast 27/3 till e-post program@arosiana.se

HTR i arkiven

HTR är automatisk inläsning av handskrivna dokument med hjälp av datorer. Karl-Magnus Johansson kommer att prata om projektet "Detektiva polisens rapportböcker från Göteborg från 1868-1902".

Lördagen 22/4

Slottsrestaurangen, Västerås slott

Jubileumsmiddag

Västerås släktforskarförening fyller 60 år och det firas med en jubileumsmiddag. Mer information kommer i en separat inbjudan till alla medlemmar.

Onsdagen 10/5 kl. 18-21

Lovisagården, Slottsgatan 6
Anmäl senast den 3/5 via e-post till program@arosiana.se

Släktforskning utanför Norden

Thomas Fürth, som håller föreläsningen, är docent i historia vid Stockholms universitet. Han är ordförande i Genealogiska föreningen sedan 2015 och i Judiska släktforskningsföreningen i Sverige sedan 2007.

Foto: M-T Karlberg

Jourhavande släktforskare

Onsdagarna 25/1, 22/2, 29/3 och 26/4 kl. 15-18.45 finns hjälp att få på Västerås huvudbibliotek. Det finns en kölista där du antecknar dig när du kommer (ingen förbokning). Vi avdelar ca 30 minuter till varje besökare. Har du grunduppgifter förberedda (födelsedatum, dödsdatum, ort och källor) så får du ut mera av tiden.

Torsdagarna 19/1, 16/2, 23/3 och 20/4 kl. 16-18.45

Västerås huvudbibliotek.
Anmälan: kassor@arosiana.se eller Lars Berglöf 070-865 43 97.

DNA-café

Träffa likasinnade för att utbyta erfarenheter av DNA-släktforskning.

